

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

The Development of Problem-Based Learning Activities on Buddhist Principles for Grade 8 Students

นพรดา วรรณโพธิ์¹, และทัชชวณน์ เหล่าสุวรรณ²

Nobparada Wannapho¹, and Tatchawat Laosuwan²

Received: October 25, 2025 | Revised: July 9, 2026 | Accepted: August 27, 2026 | Online: August 30, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ 3) เปรียบเทียบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีวินัยระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่มด้วยวิธีการจับสลาก ประกอบด้วย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/7 เป็นกลุ่มควบคุม และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/3 เป็นกลุ่มทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 แผน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีวินัย และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (independent-samples t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.03/80.67 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2) นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีวินัยสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีวินัย

¹ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม 44000.

M.Ed. (Social Studies), Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University, Mahasarakham 44000, Thailand.

² สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม 44000.

Program in Social Studies, Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University, Mahasarakham 44000, Thailand.

Corresponding author; e-Mail: nobparada@sriniphaphot.ac.th¹

Abstract

The objectives of this research were to: 1) develop problem-based learning activities on Buddhist principles for Grade 8 students to achieve the specified efficiency criterion of 80/80; 2) compare the learning achievement of students who received problem-based learning activities with that of students who received conventional instruction; 3) compare the desirable characteristic of discipline between students who received problem-based learning activities and those who received conventional instruction; and 4) investigate students' satisfaction with the problem-based learning activities. The sample was selected through cluster random sampling by drawing lots and consisted of Grade 8/7 students as the control group and Grade 8/3 students as the experimental group. The research instruments included 1) 10 learning management plans, 2) a learning achievement test, 3) a scale measuring the desirable characteristic of discipline, and 4) a satisfaction questionnaire. The data were analyzed using percentages, mean, standard deviation, and an independent -samples t-test.

The results showed that: 1) the problem-based learning activities on Buddhist principles for Grade 8 students achieved an efficiency level of 86.03/80.67, which met the specified criterion; 2) students who received problem-based learning activities had significantly higher learning achievement than those who received conventional instruction at the .05 level of statistical significance; 3) students who received problem-based learning activities demonstrated significantly higher levels of the desirable characteristic of discipline than those who received conventional instruction at the .05 level of statistical significance; and 4) students' overall satisfaction with the problem-based learning activities on Buddhist principles was at the highest level.

Keywords: Problem-based learning, learning achievement, desirable characteristic of discipline

บทนำ

พุทธศตวรรษที่ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 ด้านการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ได้กำหนดเป้าหมายสำคัญในการยกระดับคุณภาพของประชาชนไทยให้ครอบคลุมทุกช่วงวัยโดยมุ่งเน้นการพัฒนารอบด้านทั้งร่างกายจิตใจและสติปัญญาส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีมีจิตสำนึกสาธารณะรับผิดชอบต่อส่วนรวมมีความประพฤติเรียบร้อย มีน้ำใจ มีวินัย และยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม พร้อมทั้งปลูกฝังแนวคิดที่ถูกต้องและพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 เช่นการสื่อสารการใช้ภาษาอังกฤษและภาษาที่สามการอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและการพัฒนาตนเองอย่างไม่หยุดยั้ง ต่อเนื่องตลอดชีวิตเพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นพลเมืองที่มีศักยภาพสูง เป็นผู้คิดสร้างสรรค์ นักนวัตกรรมผู้ประกอบการหรือเกษตรกรใหม่ที่สามารถประกอบอาชีพตามความถนัดของตนเอง อย่างเหมาะสมและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) พัฒนาผู้เรียนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสมดุล ทั้งด้านร่างกายสติปัญญาและคุณธรรมมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองของชาติและสังคมโลกยึดมั่นในการปกครองระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขพร้อมทั้งมีความรู้ทักษะเจตคติที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเป็นการประกอบอาชีพโดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ทั้งนี้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและผู้อื่นมีความสามารถในการปรับตัวต่อบริบททางสังคมเศรษฐกิจสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงของโลกฝึกฝนคุณธรรมอดทนอดกลั้นเคารพความแตกต่างและใช้ความรู้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีจริยธรรมเป็นพลเมืองที่ดีของชาติและโลก นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ยังเน้นการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และพัฒนาทักษะการเรียนรู้โดยใช้แนวทาง เน้นผู้เรียน

เป็นศูนย์กลางบนพื้นฐานของ ทักษะ 3R และ 7C เพื่อเตรียมผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ศรัทธาในหลักธรรมศาสนาเห็นคุณค่าทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมรักชาติและภูมิใจในความเป็นไทยแม้วิชาสังคมศึกษาจะเป็นเพียงหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรแต่ก็มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาชาติ หากมีการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพก็สามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาไทย พัฒนาผู้เรียนให้เป็นทรัพยากรอันทรงคุณค่า และพัฒนาผู้เรียนให้เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศตามแนวทางยุทธศาสตร์ชาติไทยแลนด์ 4.0 ภายในระยะเวลา 20 ปี (ศิริขวัญ ชินศรี และกนก จันทร์ทอง, 2564)

การเสริมสร้างวินัยมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ดังพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ มหาราช ที่พระราชทานแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตภาคใต้ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2524 ความว่า ผู้คนที่มิระเบียบวินัยนั้น เป็นผู้ที่ไม่เข้มแข็ง เป็นผู้ที่ไม่หวังดีต่อตนเอง เป็นผู้ที่ไม่ประสบความสำเร็จในอนาคต การปฏิบัติด้วยความมีระเบียบ วินัย การปฏิบัตินั้นสำเร็จ ดังนั้นการเสริมสร้างให้คนไทยมีวินัยจึงเป็นส่วนสำคัญในการยกระดับคุณภาพของคนไทย นายกรัฐมนตรี (พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา) จึงได้กำหนดให้เป็นหนึ่งในค่านิยมหลัก 12 ประการ เพื่อเป็นรากฐานในการพัฒนาคนไทย คือ มีระเบียบ วินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่วินัยในตนเองเป็นการบังคับควบคุมพฤติกรรมของนักเรียนจากการเรียนรู้และเป็นการยอมรับในคุณค่า โดยอาศัยแรงจูงใจที่สัมพันธ์กับอุดมคติ ซึ่งเป็นการกำกับพฤติกรรมให้เป็นตามความตั้งใจ และตามข้อกำหนด ระเบียบ กฎเกณฑ์ ส่งผลให้มีความสุข ประสบความสำเร็จ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีด้วย ให้เกิดกับผู้เรียนและเน้นย้ำถึงความสำคัญของวินัยในตนเอง รวมทั้งเป็นการควบคุมพฤติกรรมของผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้โดยอาศัยแรงจูงใจที่เชื่อมโยงกับอุดมคติเป็นเครื่องมือในการกำกับตนเองให้กระทำการที่ถูกต้องตามกฎเกณฑ์ที่กำหนด อันนำไปสู่ความสุขความสำเร็จและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นทั้งนี้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายที่จะให้เกิดกับผู้เรียนในข้อที่หนึ่งว่า มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างสรรค์ประเทศไทยให้เข้มแข็ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) จากการศึกษาผลการทดสอบ O-NET วิชาสังคมศึกษาของโรงเรียนศรีมหาโพธิ์ในปีการศึกษา 2563-2565 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ โดยปีการศึกษา 2563 คะแนนเฉลี่ย 33.80 คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศอยู่ที่ 35.93 ปีการศึกษา 2564 คะแนนเฉลี่ย 35.14 คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศอยู่ที่ 36.87 และปีการศึกษา 2565 คะแนนเฉลี่ย 32.71 คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศอยู่ที่ 33.00 นอกจากนี้ ผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาของ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนศรีมหาโพธิ์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 มีผลการเรียนเฉลี่ยร้อยละ 65.09 ซึ่งต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดของสถานศึกษา (โรงเรียนศรีมหาโพธิ์, 2565) สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนโรงเรียนศรีมหาโพธิ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษาต่ำกว่ามาตรฐาน แต่ทั้งนี้จากการที่ไปศึกษาจากผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์พบว่า นักเรียนมีผลการประเมินอยู่ในระดับยอดเยี่ยมร้อยละ 96.79 (โรงเรียนศรีมหาโพธิ์, 2565) จะเห็นได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทั้งสองด้านไม่สอดคล้องกันจึงจำเป็นต้องให้ผลการประเมินคุณลักษณะด้านวินัยให้มีคุณภาพเท่าเดิมหรือเพิ่มขึ้นเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและเตรียมความพร้อมเพื่อเข้ารับการประเมินโรงเรียนมาตรฐานสากล (World-Class Standard School) ของโรงเรียนศรีมหาโพธิ์ จำเป็นต้องมีการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้ความสามารถและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และเป็นไปตามปฏิญญาว่าด้วยการจัดการศึกษาของ UNESCO ทั้ง 4 ด้าน คือ Learning to Know, Learning to Do, Learning to Live Together, และ Learning to Be โดยเฉพาะด้าน Learning to Know หมายถึง การเรียนเพื่อให้มีความรู้ในสิ่งต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อไปได้แก่การรู้จักแสวงหาความรู้การต่อยอดความรู้ที่มีอยู่และรวมทั้งการสร้างความรู้ขึ้นมาใหม่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยมุ่งส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านวินัย มีบทบาทสำคัญต่อการกำกับพฤติกรรมของผู้เรียนให้ปฏิบัติตามข้อตกลงกฎระเบียบและข้อบังคับของโรงเรียนซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยตรงช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา และสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) แนวทางหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมวินัยควบคู่กับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานซึ่งเป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงเหมาะสมกับความสามารถความสนใจของผู้เรียนและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกขั้นตอนตั้งแต่การเผชิญปัญหาการแสวงหาความรู้การวิเคราะห์ไปจนถึงการนำเสนอผลลัพธ์มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การเรียนรู้ที่หลากหลายโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริงจนเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธีเป็นการจัดกิจกรรมที่เริ่มต้นด้วยปัญหากระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้และแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ตามแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ซึ่งระบุการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไว้ 6 ขั้นตอนดังนี้ 1) กำหนดปัญหา 2) การทำความเข้าใจปัญหา 3) ดำเนินการศึกษาค้นคว้า 4) สังเคราะห์ความรู้ 5) สรุปและประเมินคำตอบ และ 6) นำเสนอและประเมินผลงาน สำหรับการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานตามรูปแบบของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) จุดเด่นของการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม การสร้างความสามัคคีให้แก่ผู้เรียน และส่งเสริมให้ผู้เรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และกระตุ้นให้ผู้เรียนกระตือรือร้นในการทำงานพัฒนาและช่วยเหลือตนเองเพื่อไม่ให้เป็นการของเพื่อนในกลุ่มส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ จันทรเพ็ญ วันทอง และ อรุณ ชูกระเดื่อง (2567) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่องเศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวันและสิทธิในการบริโภค ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหา เป็นฐานสูงกว่าการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับ ญัษฐพร คุ่มครอง (2561) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน รายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานนี้จะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีวินัยและส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยและสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีวินัย ซึ่งสามารถนำมาส่งเสริม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้นักเรียนได้ดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมีความสุขโดยยึดหลักของการมีวินัย ซึ่งจะเป็นการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย และสามารถพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจะเป็นการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบันมีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติ และในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพเป็นเป้าหมายในการพัฒนาพลเมือง แต่ด้วยสภาพปัญหาทางสังคมและด้านสังคมในปัจจุบัน ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่ต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาที่พบในชีวิตประจำวัน จากเป้าหมายและสภาพปัญหา ซึ่งจะเป็นการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
3. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีวินัยระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีมหาโพธิ อำเภอสรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายก ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 9 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 260 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/3 เป็นกลุ่มทดลอง และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/7 เป็นกลุ่มควบคุม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนศรีมหาโพธิ อำเภอสรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายก จำนวนทั้งหมด 60 คน โดยกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม โดยวิธีการจับสลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 10 แผน รวมทั้งสิ้น 10 ชั่วโมง สร้างและหาคุณภาพโดยผ่านผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.70-4.82
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยค่าความยากง่าย (p) มีค่าระหว่าง 0.3-0.73 และค่าอำนาจจำแนก (B) มีค่าระหว่าง 0.21-0.86 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยวิธี Lovett มีค่าเท่ากับ 0.92
3. แบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีวินัยเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ โดยค่าอำนาจจำแนก (วิธี Item Total Correlation) มีค่าระหว่าง 0.38-0.80 และค่าความเชื่อมั่น ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient: α) มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92
4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นแบบวัดมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) จำนวน 10 ข้อ โดยผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง 0.80-1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนศรีมหาโพธิ เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล
2. ปฐมนิเทศนักเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
3. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวน 10 แผน ใช้เวลา 10 ชั่วโมง
4. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ชุดเดียวกับก่อนเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำนวน 30 ข้อ

5. ให้นักเรียนทำแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีวินัยคำถามเชิงสถานการณ์ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก โดยกำหนดคะแนนที่ 1, 2, 3 และ 4 คะแนน จำนวน 20 ข้อ

6. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เป็นแบบวัดมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 10 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการจัดการการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์ 80/80 โดยใช้สูตร E_1/E_2

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดการจัดการการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test Independent) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

3. เปรียบเทียบคุณลักษณะอันพึงประสงค์แบบวัดเชิงสถานการณ์ด้านมีวินัย โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการจัดการเรียนรู้แบบปกติ โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test Independent) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

4. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการจัดการการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/3 โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วเทียบกับเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2560) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ความพึงพอใจมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ความพึงพอใจมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ความพึงพอใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ความพึงพอใจน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ความพึงพอใจน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ประสิทธิภาพกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เกิดจากการให้คะแนนใบงาน รวมเป็น 100 คะแนน และทดสอบหลังเรียน ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 30 คะแนน นำคะแนนที่ได้มาหาประสิทธิภาพ

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการจัดการการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

รายการ	N	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	30	100	2581	86.03	1.40	86.03
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	30	30	726	24.20	2.07	80.67
ประสิทธิภาพของแผนการจัดการจัดการการเรียนรู้ (E_1/E_2) เท่ากับ 86.03/80.67						

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 86.03 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 80.67 แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพของกระบวนการและประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_1/E_2) เท่ากับ 86.03/80.67 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 ที่กำหนดไว้

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้รับการจัดการจัดการการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t	sig
การจัดการเรียนเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	30	30	24.20	2.07	58	7.997	.000*
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ	30	30	19.37	2.58			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีวินัยระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีวินัยระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	N	$\bar{X}$	S.D.	df	t	sig
วิธีแบบปัญหาเป็นฐาน	80	30	70.43	2.36	58	6.241	.000*
วิธีแบบปกติ	80	30	63.76	5.35			

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมีวินัยสูงกว่านักเรียนที่จัดการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ตารางที่ 4 ผลค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. นักเรียนรู้สึกชอบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งศึกษาปัญหาโดยการเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ปัจจุบัน	4.67	0.47	มากที่สุด
2. นักเรียนรู้สึกชอบกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนกำหนดปัญหาจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น	4.57	0.67	มากที่สุด
3. นักเรียนรู้สึกพอใจที่ผู้สอนและผู้เรียนได้กำหนดปัญหาจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ร่วมกัน	4.77	0.42	มากที่สุด
4. นักเรียนรู้สึกชอบกิจกรรมการระดมสมองเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหา	4.40	0.80	มาก
5. นักเรียนรู้สึกชอบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ	4.53	0.50	มากที่สุด
6. นักเรียนรู้สึกพอใจที่ได้สังเคราะห์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ	4.17	0.69	มาก
7. นักเรียนรู้สึกพอใจที่ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำองค์ความรู้ที่ได้นำเสนอในชั้นเรียน	4.63	0.55	มากที่สุด
8. นักเรียนรู้สึกยินดีที่ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำข้อสรุปที่ได้มาสร้างองค์ความรู้	4.50	0.67	มาก
9. นักเรียนรู้สึกพอใจที่ได้นำองค์ความรู้เผยแพร่สู่สาธารณะ	4.60	0.55	มากที่สุด

(ต่อ)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
10. นักเรียนรู้สึกพอใจกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการศึกษาปัญหาเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง	4.77	0.42	มากที่สุด
รวม	4.56	0.61	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ต่อกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดถึงมากที่สุด ($\bar{X}=4.56$, S.D.=0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความพึงพอใจที่อยู่ในระดับมากที่สุดจำนวน 7 ข้อ และอยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ข้อ เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาต่ำสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 3 นักเรียนรู้สึกพอใจ ที่ผู้สอนและผู้เรียนได้กำหนดปัญหาจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ร่วมกัน และข้อ 10 นักเรียนรู้สึกพอใจกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการศึกษาปัญหาเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง ($\bar{X}=4.77$) รองลงมา ข้อ 1 นักเรียนรู้สึกชอบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งศึกษาปัญหาโดยการเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ปัจจุบัน ($\bar{X}=4.67$) และข้อ 7 นักเรียนรู้สึกพอใจที่ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำองค์ความรู้ที่ได้นำเสนอในชั้นเรียน ($\bar{X}=4.63$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เท่ากับ 86.03/80.67 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งผู้วิจัยขออภิปรายตามประเด็นดังต่อไปนี้ ประเด็นแรก การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีผลการประเมินคุณภาพและความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แผนกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 10 แผน แต่ละแผนประกอบด้วย สารสำคัญ มาตรฐาน/ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ผลการประเมินความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.70-4.82 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ผ่านการสร้างอย่างเป็นระบบ โดยวิธีการที่ถูกต้องครบถ้วน โดยได้รับการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ก่อนที่จะนำไปใช้จริงและยังเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์แวดล้อมในชีวิตปัจจุบัน อีกทั้งยังมีการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันให้ผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทรเพ็ญ วันทอง และอรุณ ชูยกระเดื่อง (2567) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเรื่องเศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวันและสิทธิในการบริโภคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/3 โรงเรียนบ้านป่าจันทองฮี ตำบลหินตั้ง อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ทั้งหมด 20 คน พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวันและสิทธิในการบริโภค มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.15/82.16 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 สนใจที่จะศึกษาค้นคว้าอย่างกระตือรือร้นโดยมีการเสริมแรงทางบวก ส่งผลให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพทางการเรียนรู้ที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรชนก รัตนา และคณะ (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 42 คน พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.46/77.76 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 75/75

ประเด็นที่สอง ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (E_1/E_2) มีค่าเท่ากับ 86.03/80.67 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมและเน้นการเรียนรู้แบบกลุ่มโดยการแสวงหาและศึกษาความรู้กันค้ำเพื่อสร้างองค์ความรู้

ของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนจัดการข้อมูลจัดระเบียบข้อมูลให้เป็นระบบชัดเจนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและดำเนินการตามขั้นตอนอย่างถูกต้อง 6 ขั้นตอน 1) กำหนดปัญหา 2) ทำความเข้าใจกับปัญหา 3) ดำเนินการศึกษา ค้นคว้า 4) สังเคราะห์ความรู้ 5) สรุปและประเมินค่าของคำตอบ 6) นำเสนอและประเมินผลงาน สามารถจัดข้อมูลเป็นประเภท ลักษณะต่าง ๆ ซึ่งทำให้เห็นความสัมพันธ์และการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐพร คุ่มครอง (2561) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน รายวิชา เศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นกลุ่มควบคุม 40 คน และกลุ่มทดลอง 40 คน โดยมาจากวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ กิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน รายวิชาเศรษฐศาสตร์ มีค่าประสิทธิภาพ เท่ากับ 81.85/83.41 นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยราช วรสวัสดิ์ (2562) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง วิเคราะห์ประเด็นสำคัญในประวัติศาสตร์ไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนท่าขอนยางพิทยาคม กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 17 คน พบว่า ประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเรื่องวิเคราะห์ประเด็นสำคัญในประวัติศาสตร์ไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.09/83.28 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิภัทร นิตยกุลเศรษฐ์ และทัศนีย์ นาคคุณทรง (2563) ได้ศึกษาประเด็นสำคัญทางประวัติศาสตร์ไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการร้อยเอ็ด จำนวน 28 คน พบว่า ประสิทธิภาพของการพัฒนาการเรียนรู้อยู่โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.56/81.78 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ที่ 80/80

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้ เป็นเพราะผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้อย่างถูกต้อง จากการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและดำเนินการตามขั้นตอนอย่างถูกต้องโดยการนำเอาวิธีการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานอย่างมีระบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีการจัดการเรียนรู้มาเป็นตัวช่วยในการจัดการเรียนรู้ฝึกให้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยให้ผู้เรียนฝึกการแสวงหาความรู้ และยังเน้นกระบวนการเรียนแบบกลุ่มให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ฝึกความรับผิดชอบ การมีวินัยในตนเอง สามารถแบ่งหน้าที่กันเองได้โดยมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามจริง ซึ่งผู้เรียนมีผลงานที่น่ายอมรับและบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาริฉัตร ศรีพล (2563) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหนองกรด จำนวน 25 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริขวัญ ชินศรี และ กนก จันทร์ทอง (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้อยู่โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับแนวคิดการเรียนรู้ คอนเน็คติวิสม์บนคลาวด์เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์และการถ่ายโยงการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 25 คน โดยเป็นห้องทดลอง 1 ห้อง และห้องควบคุม 1 ห้อง พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์และความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระศศิพงษ์ รมมวโร (ชัยสิทธิ์) และคณะ (2564) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามแนวพุทธวิธีวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนโรงเรียนกุฎน้ำใสพิทยาคม อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มเป้าหมายได้แก่ นักเรียนจำนวน 10 คน พบว่า หลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามแนวพุทธวิธีวิชาสังคมศึกษา นักเรียนมีผลการเรียนหลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวภาพร จันทน และอรุณ ชูกระตืออง (2565) ได้ศึกษาการพัฒนาการเรียนรู้อยู่โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่องพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/6 จำนวน 35 คน โรงเรียนโกสุมพิทยาสรรค์ ภาคเรียนที่ 2

ปีการศึกษา 2564 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่องพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านวินัยของนักเรียนระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สูงกว่านักเรียนที่จัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชญภา สุวรรณพรหม และคณะ (2565) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านวินัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านเมืองปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 2 กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านเมืองปิง จำนวน 55 คน พบว่า ผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านวินัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.55$, $S.D.=0.58$) สอดคล้องกับสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะเชิงประสงค์เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทย และพลโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

4. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.56$, $S.D.=0.61$) การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและมีส่วนร่วมในการเรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน เพื่อให้ได้ฝึกทักษะทางการคิด การทำงานร่วมกับผู้อื่น การจัดการเรียนรู้ที่จัดขึ้นส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการกลุ่ม การรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น จำเป็นต่อการดำรงชีวิตเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานทำให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง ดังนั้น ความพึงพอใจจึงเป็นความรู้สึกที่ดีหรือทัศนคติที่ดีของบุคคล ซึ่งเกิดจากการได้รับการตอบสนองตามที่ตนต้องการ หรือเป็นปฏิกิริยาความรู้สึกที่แสดงออกมาตามความรู้สึกของบุคคลเมื่อเป็นไปตามเป้าหมายที่ตนตั้งไว้ ตรงกันข้ามหากความต้องการของตนไม่ได้รับการตอบสนองความไม่พึงพอใจก็จะเกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นกขอร พันลึก และธีรารัตน์ ทิพยจิรสมธา (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.63$, $S.D.=0.41$) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรภัทร นิตยกุลเศรษฐ์ และทัศนีย์ นาคุณทรง (2563) ได้ศึกษาการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง ประเด็นสำคัญทางประวัติศาสตร์ไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ร้อยเอ็ด จำนวน 28 คน พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง ประเด็นสำคัญทางประวัติศาสตร์ไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.75$, $S.D.=0.38$)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ครูผู้สอนต้องอธิบายขั้นตอนและความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ทำความเข้าใจให้นักเรียนเข้าใจตรงกัน
2. ก่อนการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนควรจัดเตรียมเอกสาร เครื่องมือ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน วัสดุที่เป็นองค์ประกอบของการสอนให้ครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพและการสอนออกมาตามแผนที่กำหนดไว้
3. การนำแผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานไปใช้ ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงวัย ของผู้เรียน สื่อการสอน ควรมีความพร้อม สำหรับการเลือกปัญหาหรือสถานการณ์ควรเป็นเรื่อง ที่ใกล้ตัวผู้เรียนและหลากหลาย คำตอบไม่ควรตายตัว หรือมีคำตอบอยู่มากกว่าหนึ่งคำตอบ ครูผู้สอน ควรกระตุ้นอยู่เป็นระยะ ๆ จะทำให้การจัดการเรียนรู้ไม่น่าเบื่อ และผู้เรียนให้ความร่วมมือในการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ครูผู้สอนควรนำการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคอื่น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เกิดความน่าสนใจแปลกใหม่ และเหมาะสมกับยุคสมัย
2. ครูผู้สอนควรนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการร่วมกับเทคนิคอื่น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เกิดความน่าสนใจของรายวิชานั้น ๆ เหมาะสมกับยุคสมัย
3. ครูผู้สอนควรนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไปศึกษาความสามารถด้านอื่น เช่น ความสามารถในการทำงานเป็นทีม ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความสามารถในการคิดอย่างสร้างสรรค์ ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรชนก รัตดา, ชัยวัฒน์ สุภัทรวงกุล, และภูษิต บุญทองเถิง. (2563). การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม), *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 7(2), 59-74.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จันทร์เพ็ญ วันทอง, และอริญ ชูกระเดื่อง. (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวันและสิทธิในการบริโภค ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 18(1), 116-125.
- ชญธิชา สุวรรณพรหม, พงษ์ศักดิ์ ศรีจันทร์, และพัชรินทร์ ชมภูวิเศษ (2565).การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านวินัยของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านเมืองปิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 7(2), 497-498.
- ชฎาพร จันทนา, และอริญ ชูกระเดื่อง. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 16(3), 131-140.
- ณัฐพร คัมครอง. (2561). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน รายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ธีรภัทร์ นิตยกุลเศรษฐ์, และทัศนีย์ นาคุณทรง. (2563). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง ประเด็นสำคัญทางประวัติศาสตร์ไทย กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 14(2), 1-11.
- นภขอร พันลึก, และธีรรัตน์ ทิพยจิรเมธา. (2563). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL). *วารสารวิชาการ ครุศาสตร์ สอนสุนันทา*, 4(1), 64-72.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.
- ปาริฉัตร ศรีพล. (2563). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต]*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ปิยะราช วรสวัสดิ์. (2562). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่องวิเคราะห์ประเด็นสำคัญในประวัติศาสตร์ไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- พระศศิพงษ์ ธมมวโร (ชัยสิทธิ์), วิทยา ทองดี, นิรัช เรืองแสน, และสุริพร ชานุตรบุญทริก. (2021). รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามแนวพุทธวิธี วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนโรงเรียนกุฉินาคะพิทยาคม อำเภोजัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม*, 8(1), 86-96.
- โรงเรียนศรีมหาโพธิ. (2566). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาปีการศึกษา 2565. โรงเรียนศรีมหาโพธิ.
- ศิริขวัญ ชินศรี, และกนก จันทร์ทอง. (2564). การพัฒนาทักษะการคิดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา ส 32104 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ด้วยกระบวนการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) และวิธีการแบบเปิด (Open Approach) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 32(3), 200-212
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580* (ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา). สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *คู่มือการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านความรับผิดชอบและการตรงต่อเวลา*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน*. กระทรวงศึกษาธิการ.